

Nils Kleven ble i 1894 også eier av Gønnersveen, fraskilt hovedbølet med bruksnr. 10 og en skyld på 0,19 mark. Gønnersveen var da nedlagt som plass.

I 1900 finner vi Nils Kleven, som var født 1864, bosatt på Nordereng med to døtre, Olga, f. 1889, og Tora, f. 1898.

Hasvalseter,

hvor det var to bruk, ble fraskilt hovedbølet omkring 1900. Det ene bruket, Landheim, fikk nr. 11 og en skyld på 4,88 mark, det andre, Hasvalseter, nr. 13 og en skyld på 1,21 mark.

Nybakke

ble fraskilt omkring 1900 med bruksnr. 14 og en skyld på 0,75 mark.

Tranholttsveen

ble solgt til bureisningsbruk i 1936. Eiendommen fikk bruksnr. 21 og en skyld på 0,36 mark.

Skogsbakken,

som ble frasolgt i 1938, fikk bruksnr. 22 og en skyld på 0,24 mark.

Plassene Fremstad og Gønnersveen er nedlagt, den sistnevnte allerede omkring 1880, Fremstad omkring 1900.

ØYSTAD

GÅRD NR. 37

ØYSTAD, som er den sydligste av Lausgarda, ligger fritt og sydvendt i en høyde av 356 meter over havet. Gårdsnavn som er sammensatt med stad er typiske bostedsnavn. Den første delen av navnet har sin opprinnelse i mannsnavnene Øyar og Øyulfr, helst det første, og navnet betyr da kort og godt Øyars bosted.¹

Gården nevnes i et brev fra 1393.² Her opplyses at på torsdagen nest etter Martinsmesse i det 5. regjeringsåret til kong Erik (av Pommern) ble det foretatt et makeskifte slik at Alfuer Sighwdsson ga Olaf Bardæson 4 hefselde³ bol jorder i nedre gården i Øyiæstadhum i Hovs sokn i Land, mens Olaf ga Alfuer hele Solbierghir i Vardal med unntak av det som Nikulas eide i kvernhustøttene.

I gjengjerdsmanntallet av 1528 nevnes det bare en oppsitter på gården, Erik Yghestadt.⁴ Han ble lignet for 1 lod sølv.

Fluberg kirke hadde i 1570-årene landskyld av 1 hud og Lands prestebol av 2 skinn i Øystad.⁵

Øystad nevnes på denne tiden, altså i 1570-årene, som fullgård. Den tilhørte TORD ERIKSEN BRATT på Bjølstad i Hedalen. I 1598 solgte imidlertid denne Øystad til OLUF eller OLAV ALVSEN. Han møtte i 1591 som en av Lands representanter ved Kristian IV's hyldning i Oslo.⁶ Oluf var gift med Gurre eller Guri, hvis patronymikon ikke kjennes, og hadde en sønn GULBRAND med henne. Olav døde forholdsvis snart, og Tord

¹ Jfr. Magnus Olsen i B.o.L. II — 92, 93.

² D.N. III nr. 512.

³ Østnorsk smørmål og — vekt — ca. 23—38 kg. el. ca. 24—40 liter.

⁴ N.R. og J. IV, 160.

⁵ Pouel Huitfeldts stiftsbok, s. 179.

⁶ Navnet skrives Olluf Østad. — O. A. Johnsen: «Aktstykker til de norske stændermøters historie», Oslo 1929, s. 70.

Eriksen Bratts sønn Guttorm gikk da til odelssøksmål mot Gurre og hennes sønn Gulbrand Olavsens. Den sistnevnte oppføres i jordeboken av 1615 som eier av 1 skippund malt, 5 pund og 2 huder i Øystad — foruten atskillig annet gods. Guttorm fikk medhold både ved en 6-manns-dom i 1614 eller 15, ved dommens stadfestelse av lagmannen sistnevnte år og endelig ved behandling på herredagen i 1616, hvor Guttorms rett til odelsløsning ble definitivt fastslått. Spørsmålet om løsningssummen og om kirkens rett i Øystad ble henvist til ny behandling på lagtinget.⁷ Under prosessen må Gurre ha søkt kongen om hjelp, for stattholder Envold Kruse fikk i 1615 brev fra København om at han skulle hjelpe henne til rette så vidt lov og rett medførte.

GUTTORM TORDSEN BRATT som nå ble husbond på Øystad, var født ca. 1580 som sønn av den nevnte Tord Eriksen Bratt. Moren het visstnok Mari eller Maren. Farfaren, Erik Trondsen, var blitt gift med Tore Østensdtr. Bratt til Bjølstad, datter av Østen Guttormsen Bratt og Tove Torsdtr. fra Tjerne i Ringsaker. Guttorm Bratt var således ingen agnatisk Bratt, han nedstammet ikke på sverdsiden fra den gamle norske slekten Bratt — det var gjennom farmoren han hadde sitt slektsnavn.

Fremgangsmåten Guttorm Bratt brukte for å få fatt på Øystad var typisk for hans gemytt. Han var en stridens mann, som kranget livet igjennom. Forresten var denne odelsprosessen som trakk ham til Øystad, noe av det bedre vi kjenner av hans meritter — da hadde han jo tross alt retten med seg selv om han trampet seg frem til den.

I jordeboken av 1616 opplyses at Guttorm Bratt var oppsitter på Øystad, mens Gulbrand (Olavsens) var bruker av «Eckren øde» under gården. Eiendommen skyldte 1 hud og 3 skinn til kirken.

Guttorm var for øvrig en jorddrot av dimensjoner, ubetinget bygdas mektigste mann. I jordeboken av 1624 oppføres han som eier av parter i 24 gårder i Land og Toten. I Øystad eide han 1 skippund malt og 6 bismerpund smør, i Hvalby ½ skippund, Nerby 2 huder, i Øksne 1 hud, i Struksnes ½ fjerding, i Haraldsrud ½ hud, i Vasslien 4 skinn, i Solberg 1 hud, i Alterud 9 skinn, i Tranholt 2 skinn, Bjørnerud 1 fjerding, Vaker (Ringerike) 15 lispund, «Hadningstad i Løfften» på Hede-marken 15 lispund, Fæstad på Toten 1 pund, Humb ½ pund, Billerud (på Toten) ½ hud, Tonsåsen (i Etnedalen) ½ hud, Berg i Vardal 1 pund, 1 hud, Skjerven s.st. 1 pund, Graff i Hedalen 3 skinn, Askvik i Land

⁷ N.H.D. IV.

Øystad.

8 skinn, Gullerud s.st., 1 skinn, Broner s.st. 4 skinn, tilsammen 6½ skippund, 7½ lispund tunge, 9½ skinn og endelig 6 bismerpund smør.

Som vi senere skal se oppførte Guttorm seg på en måte som ikke skulle tyde på at han var en kirkens mann. I denne forbindelse er det interessant å notere seg at han var kirkeverge i noen år. I Hov annekskirkes sogneskap for 1626/27 nevnes forrige kirkeverge Guttorm Øystad.

I kopskattmanntallet av 1645—46 oppføres Guttorm Bratt med kvinne, en datter, 1 dreng og 2 piker. Han er oppført helt oppe i toppen av manntallet sammen med karene i Nordre Land, mens alle de andre bøndene i Sørbygda kommer et godt stykke uti lekse, idet den geografiske rekkefølgen ble fulgt. Først kommer skriveren Hans Pedersen, så lensmannen Siver Tomle og så finner vi Guttorm Øystad. Det ser ut til at øvrigheten tross alt har hatt en slik respekt for Bratten at den ikke turde annet enn sette ham foran de andre bøndene.

Guttorm Bratts prosesser var så mange at det av plasshensyn ikke lar seg gjøre å gå i detaljer om dem alle. Siden det dreier seg om en mann hvis herostratiske ettermele har holdt seg på folkemunne opp til

våre dager,⁸ kan det imidlertid ha sin interesse å fastslå hva som er sant om den beryktede Øystad-Bratten. I det følgende skal vi derfor ganske kort gjennomgå hans meritter på tingene i Land.

I 1643 ble Bratt saksøkt av en kar ved navn Nils Pedersen, som hadde bygslet et jorde av Bratten — som han het på folkemunne. Bratt ville etter noen år sette landskyld på jorden, og i den sammenhengen oppstod det uenighet. Da jorden tilhørte kronen, har nok Nils ment at han hadde tak på Bratten, som hadde satt bort jorden på egen hånd og tillatt ham å bygge hus der uten at kronen hadde fått sin 1. bygsel. En dag hadde Bratten og Nils et sammenstøt i denne forbindelse. Nils sa at han var blitt overfalt på kirkevei, mens Bratt fremholdt at de hadde røket ihop oppe på gården. De hadde kommet i munnhuggeri, og så hadde han gitt Nils et slag eller to med et spyd, sa Bratt. Da Nils opplyste at han hadde måttet holde sengen en tid etter, har vel ikke Bratt vært lett på labben akkurat.

Noen år senere — i 1652 — hadde Guttorm Bratt en prosess med sin bror Kjeld på Ålsted i Vardal — Guttorm ville ta gården på odel. Kjeld skulle enten ryddiggjøre gården eller ha den som hans landbonde, fremholdt Guttorm. Tord Bratt på Bjølstad, den eldste av brødrene, la seg imidlertid imellom. Han tok selv gården på odel og lot sin sønn Ole bruke den sammen med Kjeld.⁹

I 1652 anla Bratt sammen med lagmann Otte Mogensen sak mot Knud Nielsen Ske angående hugst av noe tømmer. Samme år var han i kladdene på Gulbrand Møkle-Sedal av samme grunn. Dessuten lå han i sak mot Jon Hasval, Gjest Pedersen Eid, Mogens Hvalby og sorenskriver Hans Pedersens enke, Maren på Gjeffe. I tillegg til dette kom et par tilfelle hvor Bratt var den saksøkte part, så vi forstår at Øystad-gubben har vært travelt opptatt på tingene i 1652. Selv om det ikke var så ille hvert år, var imidlertid Bratt nær sagt til sin siste stund opptatt med prosesser. Og etter hans død måtte hans enke Guri og datteren Tove stå for etterdønningene. De ble i oktober 1661 saksøkt for gjeld etter ham, så han døde vel dette året.

Selv om det er et mangfoldig utvalg vi har fått referert i det foregående, blir det vi hittil har hørt stillet i skyggen av beretningene om Brattens kontroverser med sokneprest Niels Gram. De to motstandernes sønner, Oluf Bratt og Mads Gram, var for øvrig også engasjert i striden.

⁸ Se B.o.L. II, s. 239 f.

⁹ Kristiania kapittelbok 65, fol. 141 (SA-Oslo).

I 1643 var forholdet mellom Guttorm Bratt og Hr. Niels til behandling i Kristiania domkapitel — Bratten hadde klaget over atskillige beskyldninger og forurettelser som var tilføyet ham av presten. Den sistnevnte mente imidlertid at han var den forurettede part. Saken endte med fred og forlik — partene ble venner og vel forlikte, og all uenighet og strid mellom dem skulle være død og maktesløs.¹⁰ Som vi senere skal få høre kom imidlertid Bratt og Gram til å bry domkapitelet igjen.

Neste omgang i striden gjaldt imidlertid ikke presten, men hans sønn Mads, som i 1653 saksøkte Bratten i anledning av at den sistnevnte hadde lovet Mads en hest for hans umake i samband med Oluf Bratts «attestas og demis i København at affordre og ham hit til Norge at opføre og overlevere». Bratten erkjente å ha lovet Mads hesten, men ville ikke svare for sønnens affærer, da testimoniet ikke var kommet til stede. Retten dømte Bratt til å oppfylle løftet. Bratt junior har nok vært en vidtløftig knekt. Ikke nok med at han måtte hentes hjem — i 1654 ble han og faren saksøkt for gjeld av borger Fredrik Pedersen i København.

I 1654 saksøkte Bratt soknepresten fordi denne skulle ha gjerdet inn en andel av Bjørnerud som tilhørte Brattens kone.

Et par år etter ble soknepresten stevnet av Bratt i anledning av sin embetsforrettelse. Denne saken kom for domkapitlet, hvor for øvrig Oluf Bratt møtte som fullmektig for faren. De høye herrer i kapitlet fant imidlertid at Hr. Niels hadde anstillet seg som en hederlig prestemann i det embete som var betrodd ham og frikjente ham.¹¹

I en sak som var fremme i 1657, var det soknepresten som gikk til aksjon. Han lot reise tiltale mot Oluf Bratt for drukkenskap og saksøkte Guttorm for resterende avgift til presten.

Under den nevnte saken angående Bjørnerud møtte Oluf Bratt for faren. Sokneprest Niels Gram sa da til den unge mann: «Omvender Eder, Oluf, I vet det er ikke ret det som I paataler.» Til dette svarte Oluf Bratt: «Aldrig skal I omvende mig.» Presten sa da: «Omvender Eder til Gud, saa skal Gud vinde.» Oluf Bratt kom nå med en replikk, som fikk folk omkring til å korse seg: «Vinder ikke Norges lov over mig, skal aldrig Gud overvinde mig.»

Den forvorpne Bratt junior unnså seg heller ikke for en gang det var ting på Setton å gå omkring i en pause og herme etter presten. En

¹⁰ Kristiania kapittelbok 68, fol. 110 b.

¹¹ Kristiania kapittelbok 68, fol. 110 b.

mann som så det sa til ham: «Skam dig, Oluf, du burde ære din sogneprest.» Oluf lot seg imidlertid ikke stoppe. «Jeg skulle nok ære ham dersom han var noen ære værd, den narr,» sa Bratt junior og var freidig nok til å påkalle to tjenestegutter som vitne på at han kalte presten en narr. Det tør vel helst ha vært innen den sistnevnte kategori Brattene hadde sitt mest takknemlige publikum.

Landkommisjonen av 1661 opplyser at 1 pund byggmalt og 6 bismerpund smør i Øystad tilhørte Guttorm, mens 1 hud lå til Hov kirke. Det kunne såes 8 tønner der og tiender utgjorde 3½ tnr. Gården hadde en liten kvern og en ringe sag. Den sistnevnte var til husbehov.

Guttorm Bratt døde som nevnt visstnok i 1661, og han fikk en sortie som stod i stil med hans liv. I 1670 ble nemlig datteren Tore saksøkt i anledning av farens umanerlige begravelse.

Guttorm Bratt var gift med Guri Olufsdtr., og med henne hadde han de to foran nevnte barn, student OLUF GUTTORMSEN BRATT, antakelig død før 1661,¹² og datteren Tore som overtok Øystad.

Tore Guttormsdatter var gift to ganger, først med ENGBRET ERIKSEN og så med NIELS SIMONSEN.

I manntallet av 1666 oppføres Engebret Eriksen som oppsitter på Øystad. Han var da 32 år gammel. På gården var det 6 tjenestdrenger, mer enn på noen annen gård i Land. Av husmenn finner vi to, Tøstel Lauretsen, 34 år, og Michel Gulbrandsen, 60 år gl. Den sistnevnte hadde en 12 år gl. sønn, Gulbrand.

Ifølge matrikkelen av 1669 var det 5 hester og 30 kreaturer på Øystad. Utseden utgjorde 12 tønner. Videre opplyses at gården hadde humlehage. Skogen ga sagtømmer. Sommerbeite hadde man i «Affladen». I tiender ble det svart 4 tønner, i skatter 8 rdlr., fôringspenger ½ daler, vissører 4 skilling og leding 2 skilling. Av den foran nevnte sag var avgiften ½ rdlr., av kvernen 12 skilling.

Engbret Eriksen var en svigersønn som passet godt inn i miljøet på Øystad. I 1666 var han stevnet fordi han på Melum i Land hadde sunget følgende vers:

Tyve og røvere ere vi alle
både fattige og rike.

¹² 18. okt. 1661 var Guri Øystad og hennes datter Tore Guttormsdatter saksøkt for gjeld etter respektive sin mann og sin far Guttorm Bratt. Hadde sønnen levet, ville han sikkerlig også blitt saksøkt. Oluf brente visstnok inne i Värmland under en krig med Sverige.

Når Gud vil oss av verden kalle,
ere vi alle like.

Dette verset synes å ha vært populært på 1600- og 1700-tallet, idet det med små variasjoner forekom i forskjellige rettssaker. Verset ble oppfattet bespottelig, og foged Jacob Madsen Lund, som overhørte Engebret Øystads sang, føk opp i vrede og slo i bordet. Etter loven skulle Engebret dømmes til døden for sin bespottelse, og han unngikk bare dette fordi det kunne bevitnes at han hadde sunget i fylla.¹³

Det ble skiftet etter Engebret Eriksen på Øystad i 1670, og i 1671 ser vi at enken, Tore Guttormsdatter, er gift med Niels Simonsen. Tore døde antakelig 1687—88. I et tingreferat fra 24/4 1688 er hun forsynt med prefikset salig.

Hennes annen mann, Niels Simonsen, var bror av assessor i overhoffretten, Anders Simonsen, en av de rikeste menn i datidens Christiania, og Niels var rimeligvis liksom broren født i Jylland.¹⁴ Etter Tores død giftet Niels Simonsen seg med en kvinne ved navn Rakel.¹⁵

Niels Simonsen var en hyppig aktør på tingene — som saksøker eller saksøkt. Det dreide seg ikke om annet enn ulovlig hugst, gjeld og liknende ubetydeligheter, men det er tydelig at Niels Simonsen var en mann som stod på sin rett.

Plassen Tranholt under Øystad finner vi nevnt i 1701. Det ble opplyst at den hadde en skyld på 2 kalveskinn.

I 1706 nevnes Niels Simonsens sønn NIELS på Øystad.

Niels Simonsen, som da må ha vært en gammel mann, inngikk i 1710 kontrakt med Peder Madsen Lomsdalen om lottebruk av Øystad for tre år og 1713 en liknende kontrakt med Ole Torbjørnsen Skolmen for 6 år. En slik kontrakt gikk ut på at lottebrukeren skulle drive gården med eierens dyr mot å gi eieren halvparten av avkastningen. Kontrakten med Ole Skolmen inneholder for øvrig en rekke interessante detaljer til belysning av rettsforholdet.¹⁶

¹³ En rekke opplysninger om Brattene er hentet fra Leif Midthaugs samlinger, som beredvillig er stilt til forfatterens disposisjon.

¹⁴ E. A. Thomle opplyser i N.T.f.G. bd. III, s. 89, at Anders Simonsen var født i «Oppenvad» i Jylland, og mener at dette er en forvanskning av Overvad i Haverslev sokn i Aalborg amt.

¹⁵ Hun ble senere gift med en Peder Nielsen. Han nevnes 1719 i H.L.V. tingb. 47, fol. 225 b.

¹⁶ H.L.V. pb. 4, fol. 277 b.

I 1718 stevnet madame Dorothea Lachmann og hennes sønn lagmann Lachmann PEDER NIELSEN ØYSTAD fordi han uten «lov og minde» satt på deres gård Øystad med underliggende Tranholt. Når madame Dorothea kom inn i bildet, var det som datter av den før nevnte assessor Anders Simonsen.¹⁷ Den nevnte Peder Nielsen nevnes til Øystad allerede i 1714, da han inngikk ekteskap med Rakel Nielsdtr.

Omkring 1720 var LARS TARALDSEN og HANS CHRISTOPHERSEN eiere av Øystad. De ble imidlertid i 1722 saksøkt av NIELS KNUDSEN BYFUGLIEN fordi de ikke ville avstå Øystad i minnelighet.

Da matrikkelen av 1723 ble utarbeidet, var Niels etablert på Øystad. Gården hadde en besetning på 5½ hest, 30 naut, 20 sauer og 20 geiter. Utseden bestod av 5 skjepper rug og 14 tønner bygg. Jordarten var god, en meget sjelden karakteristikk. Skogen var til husfornødenhet og temmelig god til bråteland. Seter hadde mann i hjemrasten. Til gården hørte både flomkvern og sagstøe.

Etter et interregnum som varte til 1728 ble en mann av Bratteslekten igjen eier av Øystad. Niels Knudsen skjøtet nemlig da gården til OLE OLSEN SLETTE fra Vågå i Gudbrandsdalen. Overdragelsen som også omfattet Tranholt, fant sted mot betaling av 1600 rdlr.

Niels Knudsen gikk imidlertid ikke for godt ut av Øystads historie. I 1730 fikk han skjøte av Karen salig Hr. Bernt Anchers (d.v.s. presten Anchers enke) på kirkens part i gården, «Eckeren» av skyld 1 hud.

Øystads nye eier, Ole Olsen Slette (1680—1758) var sønn av Ole Pedersen Slette (født 1645, visstnok død 1715) og Mari Torstensdtr. (født ca. 1650). Moren var datter av Torsten Olsen Hjelle († 1652) og Guri Johannesdtr. Den sistnevnte var datter av Johannes Knudsen på Dovre og Ingrid Tordsdtr.—søster av Guttorm Tordsen Bratt på Øystad. Ole Slettes forbindelse med Brattene gikk altså utelukkende gjennom spinnesiden, men likevel regnet han seg som en Bratt.

I 1737 finner vi Oles sønn Peder etablert som gårdbruker på Øystad. Samme år kjøpte han Niels Byfugliens part på 1 hud i Øystad. PEDER OLSEN var født i 1713 og var altså en ganske ung mann da han kom til Øystad. I 1739 ble Peder kirkeeier, idet han kjøpte ⅙ av «Lands kirker

¹⁷ Anders Simonsen (1628—1696) hadde tre barn 1) Anna (1661—1738), gift med assessor i overhoffretten Hans Hansen Must (1640—1706), så med biskop Hans Munch (1654—1712), 2) Dorothea (1668—1740), gift med tolder i Drammen Henrik Lachmann (ca. 1640—1707), og 3) Peter Andersen, født ca. 1670, visstnok død før faren. Jfr. E. A. Thomle l.c.

og indkomster» av Ole Larsen Jordstad for 1200 rdlr. Noen år senere — i 1748 — kom han på tinget med skinnen av en voksen bjørn, som han hadde skutt om høsten. Et par år etter vartet Gunder Hansen fra Øystad også opp på tinget med et bjørneskinn.

Vi har før nevnt plassen Tranholt under Øystad. I 1751 finner vi også omtalt husværet Dale n, som ble satt bort til en mann ved navn Erik Christensen. Plassen, som lå til Øystad, ble ifølge en opplysning fra 1762 ryddet fra rå rot og bebygget av en mann ved navn Hans Henriksen 29 år tidligere. Plassen som lå i almenningen, ble også kalt Dale v a n n s s e t e r e n.

Peder Olsen Øystad giftet seg i 1736 med Anna Dorothea Christensdtr. Flifleth, født 1717 i Fåberg, død 1763 på Øystad, datter av løytnant Christen Torstenssen Flifleth og Eli Stenersdtr. Waalen. Da Peder hadde sittet som enkemann til 1771, giftet han seg med Anne Nilsdtr. Søndre Halmrast.¹⁸ Av det første ekteskapet var 7 barn: Anne (1737—1821), g. m. Amund Eriksen Onsum (1730—1812), — Eli (1739—1819), g. m. Johannes Østensen Berge, Ringebu (1720—1775), — Mari (1741—1808), gift først med Peder Bjørnsen Ske (1739—1779), deretter med Michel Olsen Røberg (dp. 1749), — Ole, nevnt nedenfor — Christen Pedersen som kom til Søndre Lomsdalen, — Berte, dp. 1751, g. m. Svend Olsen Narum (1738—1803) — Karen (1757—1807), g. m. Bjørn Larsen Nordre Lomsdalen (1757—1806).

I 1763 fikk sønnen Ole skjøte på halvdelen av Øystad for 544 rdlr.¹⁹ OLE PEDERSEN som var døpt i 1743, giftet seg i 1764 med Christine Eriksdtr. Hauge, døpt 1744, datter av lensmann Erik Mogensen Hauge og Marit Eriksdtr. Den andre halvdelen av farsgården fikk Ole skjøte på i 1778 for 700 rdlr. Ved tinglysningen av skjøtet reiste Oles bror Christen og en del medarvinger bust. De nedla protest da Øystad var bortsolgt for alt for ringe pris.

Ole Pedersen avgikk ved døden allerede i 1779, mens faren levde helt til 1793. Boet etter den sistnevnte omfattet midler for brutto rdlr. 2061 —2—13, netto 1929—0—7.

Gårdmanntallet for 1782 gir følgende opplysninger om Øystad: Det ble sådd ½ tønne rug, 10 tnr. bygg, 6 tnr. blandkorn og ⅙ tn. erter, og avlingen var henholdsvis 4 — 40 — 30 og ¼ tn. av disse sortene foruten

¹⁸ E. A. Thomle i N.S.T. bd. I, 97 flg.

¹⁹ Hans arvelodd etter moren var medregnet i den gårdparten han overtok.

120 sommerlass høy. Av dyr var det 6 hester, 32 storfe, 26 sauer, 20 geiter og 4 svin på gården. Det oppføres 5 plasser i listen. Folketallet på gårdens grunn utgjorde i alt 33.

Den følgende eier av Øystad ble lensmann OLE HANNIBAL DORPH, døpt 1751, sønn av foged Peter Dorph og Anne Hoff.²⁰ Lensmannen fikk skjøte på gården av Peder Olsen i 1785 for 4350 rdlr. Lensmannen giftet seg i 1788 med Maren (Mari) Christophersdtr. Berg, døpt 1765, dtr. av Christopher Gulbrandsen og Margrete Gulbrandsdtr. på Skiaker. Alle-rede i 1795 satt imidlertid Maren som enke på Øystad, idet lensmann Dorph døde samme år, 44 år gl. De hadde følgende barn: Karen Sofie, døpt 1787, Peter Christoffer, døpt 1789, Andreas, dp. 1792, og Maren Olava, dp. 1795.

Boet etter Dorph omfattet brutto rdlr. 4655—1—15, men det ble bare 203—2—11 igjen til arvingene. Av innboet i lensmannshjemmet merker vi oss følgende: 2 speil med ramme, — det ene hvor rammen var for-gylt hang på salen —, to spisebord, 1 tebord, 1 vingebord og 1 slagbord, et sengested med topp og kartuns omheng, et annet med grønt verkens omheng og ett uten omheng, et åtte-dagers slagur med kasse, 12 lær-trukne stoler, 2 lenestoler, 1 skatol uten skjenk og en del sølvtøy. Ellers merker vi oss bl. a. en messingkjele og 1 destillerkjele med hatt, så når lensmannen ble lei av tevannet, kunne han skaffe seg sterkere saker.

Ved folketellingen i 1801 finner vi lensmannsenken bosatt på Øystad med sine fire barn. Ellers bodde det ikke mindre enn 11 andre menne-sker på gården, så det samlede persontallet på Øystad var 15. Blant beboerne var en litt tilårskommen premierløytnant med navn Vegger Lie. Han var født i 1759 i Norderhov som sønn av gårdbruker Erik Olsen Lie og Kari Veggersdatter Alme.²¹ I 1778 kom han i tjeneste ved liv-garden i København og det ble opptakten til en militær løpebane som førte til at han i 1795 kom til Landske kompani som sekondløytnant, i 1799 ble premierløytnant og i 1810 kaptein samme sted. I 1801 satt han altså på Øystad. Han var da 42 år gl. og ugift, men har nok hatt et godt øye til enkemadame Dorph, for i 1802 stod premierløytnant Vegger v. Lie for alteret med enken. I ekteskapet ble det fire barn: Ole Hannibal, født 1803, se neste side, Margrete, f. 1804, ugift, Elen Maria,

²⁰ Født 1729, datter av sokneprest til Toten, Hannibal Hoff og Anne Sophie Bøyesen (Delgobes og Wilhelm Lassens samlinger).

²¹ Lagesen «Ringerikes slekter», bd. III, s. 263.

f. 1805, g. m. lensmann Michael Christian Nimb, Erik Wilhelm, f. 1807, snekker, ugift. Vegger Lie døde i 1829, hans hustru i 1857.

Sønnen OLE HANNIBAL LIE fikk skjøte på Øystad i 1825 for 2800 spdrl. Ole som var blitt offiser i 1820, var i en rekke år bosatt på Øystad.

I matrikkelen av 1838 fikk Øystad en ny skyld på 15 dlr. — 4 ort og 22 skill. Dertil kom Dalevannsseteren, som ble satt i en skyld på 4 ort og 5 skill. Oppsitter her var Hans Svendsen (Engelien).

Løytnant Lie skjøtet i 1839 gårdens part i Hovsameiet til Fredrik Thorne og Iver Nielsen Skagnæs.

I 1841 kjøpte Lie gården By og han satt nå både med Øystad og By til han i 1855 skjøtet Øystad til sin eldste sønn MARIUS Karl Wilhelm Lie²² for 3500 spdrl. Bestemoren, Maren Lie, var da fremdeles i live og hadde føderåd på gården. Prisen sønnen hadde overtatt for var rimelig, ettersom Øystad ved en takst i 1858 kom opp i 13 000 spdrl. Marius Lie døde for øvrig samme året. Han var gift med Anne Sophie Büh-ring, født 1830, død 1897, dtr. av kapellan i Aadalen Johan Andreas Büh-ring og Adelheide Bergh.²³ Med henne hadde han to døtre: Mathilde, f. 1853, og Ovidia Andrea, f. 1855. Den førstnevnte ble gift med o.r.sakf. Arne Eid og den andre med ingeniør Christie.

Ved folketellingen i 1865 finner vi enkefru Anna Lie bosatt på Øystad med sine to døtre, to guvernanter, gårdsfullmektig og 7 tjenestefolk. Dessuten var Peter Dorph²⁴ 77 år gl., og hans hustru Katarina Gunders-dtr., 74 år gl., bosatt som losjerende på gården.

Øystad hadde da en besetning på 8 hester, 16 stkr. storfe, 13 sauer, 43 geiter og 6 svin. Utseden bestod av 1 14/16 tønne rug, 5 tnr. bygg, 20 tnr. blandkorn, 1/2 tn. erter og 37 1/2 tnr. poteter.

Følgende plasser nevnes: D a l e n, brukt av Kristian Hansen, 50 år gl., g. m. Marie Hansdtr., 44 år gl. — D a l e n,²⁵ maskinmester Hans Olsen, 34 år gl., g. m. Jørgine Jørgensdtr., 28 år gl. — O l e d a l e n, Ole Olsen, 62 år, g. m. Kjerstine Olsdtr., 67 år. — N e d r e D a l e n, Torger Hovelsen, 28 år, ugift. — B a k k e n, Gudbrand Torgersen, 38 år, g. m. Kjerstine Hoyelsdtr., 34 år. — S k j e l l e r u d, Kristian Hansen, 44 år, g. m. Karen Hansdtr., 48 år. — A n d e r s s t u e n, Hans Olsen, 36 år,

²² Se nærmere om Ole Hannibal Lie, hans ekteskap og barn under By.

²³ Enkefru Adelheide Büh-ring døde 77 1/2 år gl. på Øystad.

²⁴ Det dreier seg her om lensmann Ole Hannibal Dorphs to sønner, hvorav altså den eldste, Peter var bosatt som losjerende på farens tidligere gård, mens den andre, Andreas, satt som husmann under gården.

²⁵ Denne plassen kalles i 1900 Mikkelssdalen (folketell.).

Karl Johan Narum, Øystad.

g. m. Marte Larsdtr., 30 år. — Flaten, Andreas Dorph,²⁴ 73 år, g. m. Johanne Johannesdtr., 50 år.

Fru Anna Lie ble sittende med Øystad til 1871, da eiendommen ved auksjon ble solgt til svogeren, sakfører OTTO LIE for 4000 spdrl. Otto Lie ble i 1872 også eier av farens gård, By, og satt med begge eiendommene til 1886, da han skjøtet Øystad til sin eldste sønn Ole Hannibal Lie for kr. 32 600,—.

Ole Hannibal Lie som var født i 1858 var siden 1880 gift med Ellen Marie Hornslien, f. 1854, dtr. av Nils Johannesen Hornslien og Anne Hansdtr. i Evenstuen. Med henne hadde han barna Maren Sofie, født 1882, Anna Nikoline, f. 1883, Olivia Wilhelmine, f. 1886, og Elen Marie, f. 1887.

Den nye fruen på Øystad døde allerede nyttårsaften 1887. — Ole Hannibal Lie ble senere gift med Stefanie Berg, f. 1873 i Christiania, og med henne fikk han barna Kristian, f. 1897, og Bergljot, f. 1899. I 1900 overtok Ole Hannibal Lie By og ved folketellingen samme år finner vi ham bosatt der.

Han hadde i 1889 skjøtet Øystad til sine fire døtre av første ekteskap etter en pris av kr. 30 200. Disse overdro i 1907 eiendommen til Søndre Land kommune for kr. 108 500, hvorav 2500 var betaling for løsøre.

Etter å ha utparsellert en vesentlig del av gården solgte kommunen hovedbølet til ANTON HORNSLIEN og HANS G. ENGELIEN. I 1934 ble eiendommen solgt til KARL JOHAN NARUM for kr. 13 900.

Den sistnevnte, som er født i 1898, giftet seg i 1916 med Anna Bakken

og har følgende barn med henne: Karl Johan, f. 1916, Leif, 1918, Ruth, 1920, Ivar, 1922, Arvid, 1924, Ingeborg, 1927. Se ellers under Nordre Narum.

Blant de utskilte brukene finner vi følgende av de gamle husmannsplassene:

Tranholt var fraskilt hovedbølet allerede i 1886. Se nærmere om denne plassen nedenfor.

Andersstuen ble omkring 1900 brukt av Ole Hansen, født 1854, gift med Beathe Olavsdr., f. 1852. De hadde bl. a. sønnen Olav, født 1897, og i 1908 solgte kommunen plassen til ham for kr. 1900 + føderåd til foreldrene. Plassen fikk bruksnr. 10 og skylden ble satt til 0,63 mark. Etter at et bruk, Stensby, skyldsatt for 13 øre var fraskilt i 1914, overdro Olav i 1925 resten av Andersstuen til sin bror Ole Bernhard, f. 1892.

Jørgendalen eller Jørndalen ble fraskilt Øystad i 1908 med bruksnr. 20 og en skyld på 58 øre. Bruket ble skjøtet til Julius Dalen for kr. 1900. — Bernt Julius Mathiassen som var bosatt i Jørgendalen allerede i 1900, var født 1873 i V. Toten. Han var gift med Sofie Syversen, f. 1875 i Land.

Oladalen ble fraskilt i 1908 med bruksnr. 21 og en skyld på 0,68 mark. Bernt Dalen fikk skjøte for kr. 2400. — Bernt Kristiansen, som da var bruker av Oladalen, var født i 1855. Han var gift med Jørgine Fredrikke Gudbrandsen, f. 1854, og hadde følgende barn med henne: Gustaf, f. 1879, Kristine, f. 1884, Karl, f. 1887, Beathe, f. 1889, Johan, f. 1892, Syver, f. 1895, Otto, f. 1895. — Johan Dalen fikk i 1926 skjøte på eiendommen av faren for kr. 4000 + føderåd til foreldrene.

Skjellerud, som ble fraskilt i 1934, fikk en skyld på 1,25 mark. Einar Skjellerud fikk skjøte på bruket for kr. 2400. Han var født i 1897 som sønn av tidligere husmann der Johan Larsen, f. 1853, og Kristine Hansdtr., f. 1855.

Dalavasseteren (Finnerudseteren)

«Dalavands Sæter», som i 1838 ble satt i en skyld på 4 ort og 5 skill. og ble skjøtet til Hans Svendsen Engelién for 150 spdrl., ble av denne i 1845 overdratt til Peder Larsen Brager for 200 spdrl. I 1857 fikk Lars Pedersen skjøte for 400 spdrl. Seteren har senere fulgt gården Brakar på vestsiden.

Tranholt.

Denne eiendommen, som opprinnelig var plass under Øystad, nevnes første gang i 1674 da det ble klaget over at finnen Henrik Tranholt, som Niels Simonsen hadde overlatt plassen, hugget ulovlig i skogen og gjorde bøndene skade. Klagerne forlangte at fogden skulle overholde loven om skogfinnenes avskaffelse. I 1700 fikk en mann som het OLE TORGJUSEN bygselseddel på Tranholt. I 1713 bygslet Niels Simonsen den bort til ASBJØRN KLØVSTAD.

Den følgende brukeren av Tranholt som vi hører om, het HANS HENRIKSEN — han nevnes i 1728.

I 1751 ser vi at Tranholt blir bygslet til OLE HANSEN.

I 1792 ble Tranholt ved kontrakt mellom lensmann Ole Hannibal Dorph og Hans Østensen Hoff bortsatt til sistnevnte til bruk i 6 år med en del skogrettigheter for 500 rdrl.

Ved folketellingen i 1865 finner vi den 28 år gamle tømmermann og snekker HANS HANSEN og hans kone Berte Olsdtr., også 28 år gl., bosatt på Søndre Tranholt. De hadde 3 kreaturer og 6 sauer og sådde 6/16 tønne bygg, 1 14/16 tn. blandkorn og 2 tnr. poteter. — Enken Inger Tollefsdtr., 56 år gl., hadde føderåd på eiendommen med familie.

Nordre Tranholt ble brukt av Hans Hovelsen, 41 år gl., gift med Karen Hansdtr., 38 år gl. De hadde sønnene Herman, 12, Hans Christian, 6, og Torger, 7 år, samt datteren Inger Martea, 8 år gl. — Av dyr var det her bare 1 ku og 4 geiter og utseden bestod av 1/8 tønne bygg, 1 1/4 tønne blandkorn og 1 1/4 tn. poteter.

I 1886 ble Tranholt fraskilt hovedbølet og satt i en skyld på 7,44 mark. Eiendommen fikk bruksnr. 3.

Etter at Øystadhagen og Flaten var fraskilt i 1899 kom Tranholt ved skifteskjøte i 1900 i CARL LIES eie etter en pris på kr. 2000. Carl Lie som var sønn av fogden, var gift med Nicoline Hornslien. I 1903 overdro han Tranholt til OTTO HORNSLIEN. Flaten fløyten ble skilt fra Tranholt ved delingsforretning tinglyst i 1936.

Øystadhagen og Flaten,

som ble fraskilt Tranholt i 1899 med bruksnr. 4 og en skyld på 3,72 mark, kom året etter ved skifteskjøte i ANTON og OTTO HORNSLIENS eie for kr. 6500. — I 1905 ble den sistnevnte eneeier, og i 1931 gikk eiendommen over til THOR HORNSLIEN. Den sistnevnte, hvis fulle navn er Thor Birger Lorentz Hornslien, er gift med Lotte Helene Sofie.

Fra bruksnr. 4 er skilt bruksnr. 43 — Haugsrud 2, 44 — Solbakken 2 og 45 — Trolldalsteigen, alle med 9 øre i skyld.

Nordre Tranholt,

som ved utskillelsen i 1901 fikk bruksnr. 5 og en skyld på 1,65 mark, ble av Carl Lie skjøtet til Ole Martin Fredriksen Lappen, Jens Johannesen Kleven og Nils Nilsen Kleven for kr. 4000. I 1903 ble JENS KLEVEN eneeier, og samme år overdro han eiendommen til OLAF MARTINSEN BRAGERLIEN for kr. 1750. Bruket var blitt redusert ved utskillelse av tre parseller i 1903, bruksnr. 6, Vestre Tranholt, med skyld på 0,45 mark, skjøtet til OLE OLSEN TRANHOLT, bruksnr. 7, Midtengen, også skyld-satt for 0,45 mark, skjøtet til OLE MARTIN LAPPEN, og bruksnr. 8, Sørensen, skyld 0,15 mark, skjøtet til NILS NILSEN KLEVEN.

Olaf Martinsen overdro i 1905 Nordre Tranholt til LARS BAKKEN for kr. 2770. I 1929 ble HANS LIHAGEN eier av bruket etter en pris på kr. 5250 + føderåd. En ny parsell, bruksnr. 29, Østre Tranholt, var fraskilt i 1922.

Søndre Tranholt,

som ble fraskilt i 1906 med bruksnr. 9 og en skyld på 0,69 mark, ble av Otto Hornslien skjøtet til OLE OLSEN MEBAKKE for 2200 kroner. I 1911 ble OTTO HORNSLIEN eier ved auksjonsskjøte og i 1920 overdro han eiendommen til GUDBRAND S. HAGEN for kr. 6000.

Kluke.

I 1911 ble et bruk som fikk navnet Kluke og en skyld på 2,00 mark fraskilt hovedbølet av Øystad som bruksnr. 25. MAREN HANSDTR. EID fikk samme år skjøte for kr. 12 325. Maren var gift med KRISTOFFER NARUM²⁶ og de har en sønn KJELD HÅVARD.

Østby.

Fra Øystad ble i 1907 utskilt en del som fikk bruksnr. 19. Eiendommen ble skjøtet til Julius Martinsen (f. 1877), som i 1933 også overtok bnr. 18 og bnr. 22. Det hele, som fikk navnet Østby, utgjør 110 da., derav en del skog. Julius Martinsen giftet seg i 1903 med Anna Nordengen og fikk 3 barn med henne, Martin, f. 1904, Anders, 1907, og en datter som døde

²⁶ Se Narum nordre.

samtidig med moren i 1909. I 1912 inngikk Julius Martinsen ekteskap med Nora Busterud, f. 1877. Med henne har han følgende barn: Ellen Marie, f. 1914, g. m. Hans Eriksen, Nils, f. 1916, gift med Ruth Narum, Jens Marius, f. 1919, g. m. Solveig Eidsstuen, og Martha, f. 1921, g. m. Karl Johan Narum.

Nils og Ruth, som nå (i 1959) eier Østby, har følgende barn: Øivind, f. 1939, Anne Nora, f. 1942, Liv, f. 1945, Julius, f. 1947, Johan, f. 1954, og Roar, f. 1956.

Stensrud.

Denne eiendommen, som har bnr. 38, ble i 1933 overtatt av Gunnar Vesterås, f. 1899, sønn av Lars Vesterås og Karoline, f. Haraldsrud. Gunnar ble i 1924 gift med Ingeborg Nordstrand fra Aurdal og har følgende barn med henne: Sigurd, f. 1925, Lars, f. 1926, og Idun Kjellaug, f. 1941.

Bruket har 55 da. innmark, derav dyrket 27. Av skog har man 65 da. Besetningen består av 1 hest, 3 kuer, 3 ungdyr, 10 sauer, 10 høner, og 1 gris.

Elluff Lochen
før 15. juli 1648.

LØKJE

(LØKEN)

GARD NR. 38

VI FINNER LØKJE i Lausgardsgrenda, ca. 350 meter over havet. Gården vender mot sør og vest og ligger åpent til i lia. Den er en midtli-gård og er av meget gammel dato.¹ Mot sørøst grenser den til Øystad og mot nordvest til Hasval.

Gårdens navn (Løykin, Leik-vin) er et vin-navn sammensatt av vin og leikr, m. «lek», og betyr lekvollen. Vin betegner sannsynligvis en eng som kunne nyttiggjøres som havnegang og slåtteng uten nevneverdig dyrking, en naturlig eng.²

På nedre Løkje ble det ved gravning på gårdsplassen funnet to spydspisser av jern i et rom av kampestein og på Søndre (Øvre) Løkje er det funnet en spydspiss, et munnbitt samt en kniv, alle tre gjenstander av jern samt en rustklump og brente bein. Det sistnevnte er antakelig et blandet gravfunn fra romertiden og vikingtiden. Videre er det på Løkens grunn funnet en spiker og 2 klinkenagler samt trekull. De funne gjenstander befinner seg i Oldsaksamlingen.

I et brev datert Løken 3/4 1411 kunngjør to menn at de var på Løykinæ i Hovs sokn i Land på fredagen nest før palmesøndag i andre året og 20. av kong Erik (av Pommern)s regjeringstid og hørte på at de to brødre JON og ERLINGER IFUERSØNNER erkjente at de hadde oppebåret av Binninge Krakasson alle de bøter som det tilkom ham å betale for skade på deres far, IFUER JONSSON, som han uoverlagt hadde skadet.

Gjengjerdsmanntallet av 1528 opplyser at TOSTEN LØKEN var ilagt en gjengjerd på 1 lodd sølv.³

¹ Magnus Olsen i B.o.L. bd. II — 100.

² L.c.s. 96 og 100 flg.

³ N.R. og J.B. IV — 160.